

ЩОДО РОЗВИТКУ FİNTECH-СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ

Дюк Ростислав Ігоревич

здобувач вищої освіти 3 рівня

кафедри фінансових ринків та технологій,

Державний податковий університет

В умовах війни в Україні однією зі сфер, підприємства якої демонстрували прибуток, була ІТ-сфера. Примітно, що серед лідерів топ 25 ІТ-компаній за чистим доходом у 2022 році опинилися не лише компанії з аутсорсинговою бізнес-моделлю глобального бізнесу, а й національні продуктові ІТ-компанії, зокрема ТОВ “Фінтех Бенд”, якому належить фінтех-проект Monobank, ТОВ “Меого” з однойменним ОТТ-медіасервісом у сфері потокового мультимедіа, найбільший маркетплейс України ТОВ “УАПРОМ” [1]. Загалом, в Україні сфера FinTech стала одним з головних драйверів економіки, навіть у надскладному 2022 році з’явилися сім нових FinTech-компаній, а його частка в загальному експорті товарів та послуг України за півтора роки війни зросла з 8,8% до 13,4% [1]. Однак, слід зауважити, що за номінальним зростанням окремих індикаторів ІТ-сектору, в тому числі офіційної кількості ФОП чи гривневої виручки, може бути прояв руйнівного впливу воєнно-політичних та макроекономічних факторів на цінову динаміку та інші галузі. Тим не менш, отримавши потужний поштовх в умовах пандемії COVID-19 цифрові фінансові послуги стали особливо популярними під час воєнного стану, що дозволило секторові ІТ залучати додаткові кошти в країну.

З цих причин у 2022–2023 р. Уряд України спрямовував зусилля на підтримку цифрових перетворень. Хоча стратегія розвитку FinTech була прийнята ще в 2020 р., її цілі та заходи були опрацьовані та враховані під час розробки нової Стратегії розвитку фінансового сектору України Стратегії розвитку фінансового сектору України у 2023 році [2]. В рамках її виконання цієї НБУ запустив реалізацію низки діджитал-проектів зокрема, запровадження віддаленої ідентифікації та верифікації, імплементацію євродирективи PSD2, надання можливості здійснення миттєвих платежів із рахунку на рахунок у СЕП у форматі 24/7; посилення регуляторного периметру у сфері кібербезпеки.

Серед цифрових послуг у період воєнного стану варто відзначити впровадження грантових програм фінансової підтримки підприємництва, освітніх програм у сфері фінансової та цифрової грамотності, розширення переліку послуг державного управління на платформі Дія, впровадження яких відбувалося в руслі дерегуляції підприємницької

діяльності [2]. Безготівкові розрахунки мають стати стандартом відбудови економіки, тому було ухвалено низку законопроектів влітку 2023 р., які сприяли інтеграції індустрії віртуальних фінансових активів у традиційну економіку України. У вересні 2022 року НБУ запустив проєкт «Е-гривня», що може стати наступним кроком еволюції платіжної інфраструктури України, сприятиме подальшому поширенню безготів-кових розрахунків, зменшенню їх вартості, зростанню рівня прозорості і підвищенню довіри до національної валюти загалом [4].

Тим не менш, у 2022 р. FinTech суттєво пригальмував розвиток і не лише в Україні, а й в усьому світі: рівень інвестицій знизився порівняно з рекордними значеннями 2021-м року. Причинами визначено глобальну невизначеність, викликану війною в Україні, прискоренням інфляції, падінням основних світових ринків, розривом ланцюжків постачань низки важливих енергетичних та сировинних товарів. Політична невизначеність затягнулася, а проблеми в Китаї, рецесія в ЄС і в США веде до продовження спадного тренду інвестиційної активності у FinTech очікується у 2023 р. [2].

Зважаючи на економічні труднощі України та втрату значної частини виробничого потенціалу підтримка розвитку сфери FinTech як такої, що може стати рушійною силою післявоєнного відновлення, дає шанс на створення заділу майбутнього післявоєнного піднесення на технологічно новій цифровій платформі. На увагу заслуговують усі сегменти FinTech: Payments (E-commerce, Перекази, Кредити та розстрочки, Необанки, Open Finance); Blockchain/Cryptocurrency; RegTech; InsurTech; Cybersecurity; Wealth; Tech. Специфікою розвитку FinTech в Україні є концентрація його навколо E-commerce та Payments. При цьому останній включає не тільки самі платежі, а й розвиток усіх інструментів, які мають вплив на платежі: таких як, наприклад, необанки, кредити або відкритий банкінг і вважається головним драйвером розвитку всієї індустрії FinTech. ~50% інвестицій спрямовано саме сюди [2].

E-commerce в Україні розвивається у контексті глобальних тенденцій, де частка глобального E-commerce в глобальному ВВП зростає з 4,5% у 2017 р. до фактичних 6,3% у 2021 р. Але в Україні частка E-commerce у ВВП зростає з 11% у 2017 р. до фактичних 13% у 2021 р. та очікується на рівні 24% у 2024 р. Попри війну суми транзакцій зростають, а їх кількість перебуває на рівні довоєнного 2021 р., має місце випередження темпами його зростання темпів ВВП – в середньому на 16% кожного року проти 4% (у світі – на 17% кожного року проти 5%). Характерною рисою розвитку E-commerce в Україні є той факт, що її частина перебуває у «сірій» зоні, адже підприємці намагаються оптимізувати розмір податків шляхом використання P2P-транзакцій [2].

Загалом, різке падіння економічної активності та брак фінансових коштів змушує уряд максимально підтримувати функціонуючі компанії та шукати шляхи стимулювання стартапів. Лідерами екосистеми стартапів завжди були сфери, де не потрібні великі капітальні інвестиції в інфраструктуру інновацій (лабораторії з дорогим обладнанням, центри R&D, наукоємні розробки), а достатньо просто мати хороші ідеї та кваліфікованих програмістів. А створені програми та технології масштабуються на глобальні ринки. Наприклад, цій стратегії слідує приватний парк Unit.City, що створив інкубатор Indax. Тобто мова йде про орієнтованість на прості і високотиражовані інновації на основі стратегії швидкої окупності. Тому найвищими темпами створюються стартапи на рівні програмних розробок і в секторах, які орієнтовані на масові ринки й швидко масштабуються – це торгівля, фінанси, охорона здоров'я, автоматизація бізнес-процесів (в будь-яких сферах). Це, певною мірою, відбувається в Україні, що певною мірою достатньо для поточного етапу. Але для післявоєнного відновлення потрібний технологічний розвиток, що не можливий без якісних інновацій.

Сучасний бум навколо FinTech стартапів викликаний виключно кількісними показниками (вражаючим темпами зростає кількість «єдинокорів» – стартапів, ринкова вартість яких перевищила 1 млрд доларів США), а не враховує такі показники, як внесок FinTech стартапів в економіку країни, що залишається на низькому рівні. У 2018 р. за оцінкою Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) ІТ-індустрія займала 92-ге місце по вкладу в промислове зростання зі 100 країн світу (з тих пір ці індекси не оновлювалися).

Отже, «єдинокорги» привертають увагу до себе своїм вибуховим зростанням, але в Україні окрім підтримки функціонування тих сфер, що приносять швидкий прибуток, потрібно посилювати увагу до складних та наукоємних розробок категорії deep-tech стартапів, промислових стартапів та інноваційних МСП. Це потребує значних обсягів фінансування.

Основною причиною орієнтації стартапів на чистий софт – це слабке фінансування deep-tech стартапів внаслідок взагалі слабого фокусу стейкхолдерів на цю сферу. Хоча існує низка фондів підтримки інновацій українські компанії їх використовують недостатньо та неефективно. Наприклад, в європейських конкурсах Horizon 2020, головного фонду наукоємних розробок з 100+ млрд євро, з 2014 року взяли участь всього 79 малих та середніх українських підприємств (МСП), тоді як польських, наприклад – 520, а чеських – 378. А в його підпрограмі I4MS, яка розрахована на діджиталізацію промислових МСП – одиничні випадки українських МСП, тоді як з країн – Східній Європі їх було сотні. Серед топ-переможців різних конкурсів H2020 Мотор-січ, КБ «Південне», кілька НДІ та Харківський

аерокосмічний університет, але які практично не мають відношення до МСП. Таким чином, система цих фондів та грантових програм є недостатньо ефективною.

Відтак для стимулювання стартапів Уряд має орієнтуватися на подальше спрощення умов фінансування МСП і дерегуляцію. Світові інвестиції в RegTech у 2022 р. зросли порівняно з 2021-м з 12 до 19 млрд дол. США. Більшість регуляторних змін пов'язані з фінансовими сервісами, криптовалютами, приватністю даних, ризиками і комплаєнсом, що разом із диджиталізацією забезпечує високий попит у сегменті RegTech. Це важливий сегмент, оскільки підприємцям необхідно бути поінформованими щодо регуляторних змін і забезпечувати відповідність вимогам.

Таким чином, на поточному етапі розвитку Україні сфера FinTech спроможна виконувати роль драйвера економічного розвитку, що приносить дохід та слугує інструментом регуляторної реформи за рахунок спрощення правил і підвищення прозорості ведення підприємницької діяльності. Для цього уряд має зосередити увагу на підтримці багатозаровості FinTech, стимулюючи як стартапи, так і організаційні та регуляторні інновації (RegTech), а також розвиток deerp-tech стартапів, що закладають основу майбутнього післявоєнного відновлення на технологічно новій цифровій платформі.

Список використаних джерел:

1. Корнилюк Р. Розвиток ІТ в Україні: поточна ситуація та перспективи. URL: <https://blog.youcontrol.market/rozvitok-it-v-ukrayini-potochna-situatsiia-ta-pierspiektiv/?fbclid=IwAR0A4XLAXSSsjMKWgf62AMPEO6Pe52DF8bwcGaWG5i4awZCF6djzVdFzQw>
2. Розвиток фінтеху в Україні URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/developmentstrategy/fintech2025>
3. Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. Серпень 2023 року URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-serpen-2023>
4. Національний банк представив учасникам платіжного ринку та ринку віртуальних активів проєкт концепції е-гривні. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-predstaviv-uchasnikam-platijnogo-rinku-ta-rinku-virtualnih-aktiviv--proyekt-kontseptsiyi-e-grivni>